

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 21, ст.252) (Вводиться в дію Постановою ВР [N 876-XII](#) від 21.03.91, ВВР, 1991, N 21, ст.253) (Із змінами, внесеними згідно із Законами [N 200/94-ВР](#) від 13.10.94, ВВР, 1994, N 45, ст.404 [N 204/94-ВР](#) від 14.10.94, ВВР, 1994, N 45, ст.406 [N 481/96-ВР](#) від 12.11.96, ВВР, 1996, N 52, ст.301 [N 1926-III](#) від 13.07.2000, ВВР, 2000, N 43, ст.363 [N 2606-III](#) від 05.07.2001, ВВР, 2001, N 45, ст.237 [N 232-IV](#) від 21.11.2002, ВВР, 2002, N 52, ст.380 [N 860-IV](#) від 22.05.2003, ВВР, 2003, N 37, ст.300 [N 910-IV](#) від 05.06.2003, ВВР, 2003, N 39, ст.333 [N 1344-IV](#) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250 [N 1771-IV](#) від 15.06.2004, ВВР, 2004, N 37, ст.451 [N 1773-IV](#) від 15.06.2004, ВВР, 2004, N 37, ст.453 [N 2285-IV](#) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162 [N 2505-IV](#) від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19, ст.267 [N 2602-IV](#) від 31.05.2005, ВВР, 2005, N 25, ст.337 [N 2960-IV](#) від 06.10.2005, ВВР, 2006, N 2-3, ст.35 [N 3235-IV](#) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96 [N 3483-IV](#) від 23.02.2006, ВВР, 2006, N 32, ст.271 [N 1000-V](#) від 03.05.2007, ВВР, 2007, N 33, ст.441 [N 107-VI](#) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року) (У назві та тексті Закону слова "Українська РСР", "Рада Міністрів Української РСР", "Міністерство соціального забезпечення" у всіх відмінках замінено відповідно словами "Україна", "Кабінет Міністрів України", "Міністерство соціального захисту населення" у відповідних відмінках згідно із Законом [N 204/94-ВР](#) від 14.10.94) (У тексті Закону слова "Міністерство економіки України", "місцеві Ради народних депутатів" в усіх відмінках замінено відповідно словами "центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики", "органи місцевого самоврядування" у відповідних відмінках, а слова "Міністерство соціального захисту населення України", "Міністерство праці та соціальної політики України", "Міністерство праці України" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики" у відповідних відмінках згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003) (У тексті Закону слова "Фонд України соціального захисту інвалідів" у всіх відмінках замінено словами "Фонд соціального захисту інвалідів" у відповідному відмінку згідно із Законом [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Цей Закон визначає основи соціальної захищеності інвалідів в Україні і гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов, які дають можливість інвалідам вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними здібностями і інтересами.

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

[Стаття 1.](#) Інваліди в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених [Конституцією України](#) та іншими законодавчими актами.

Центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації (незалежно від форм власності і господарювання, виду діяльності і галузевої належності), їх філії, відділення, представництва, що ведуть окремий облік результатів фінансової та господарської діяльності, банки та інші фінансові установи, фізичні особи, які використовують найману працю, а також представництва іноземних юридичних осіб (у тому числі міжнародних організацій), які використовують працю найманих працівників - громадян України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, залучають представників громадських організацій інвалідів до підготовки рішень, що стосуються інтересів інвалідів.

(Частина друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Дискримінація інвалідів забороняється і переслідується за законом.

[Стаття 2.](#) Інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті.

[Стаття 3.](#) Інвалідність як міра втрати здоров'я визначається шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи Міністерства охорони здоров'я України.

Положення про медико-соціальну експертизу затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням думок громадських організацій інвалідів в особі їх республіканських органів.

[Стаття 4.](#) Діяльність держави щодо інвалідів виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціально-побутових і соціально-психологічних умов для задоволення їх потреб у відновленні здоров'я, матеріальному забезпеченні, посиленій трудовій та громадській діяльності.

Соціальний захист інвалідів з боку держави полягає у наданні грошової допомоги, засобів пересування, протезування, орієнтації і сприйняття інформації, пристосованого житла, у встановленні опіки або стороннього догляду, а також пристосованні забудови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікацій і зв'язку до особливостей інвалідів.

[Стаття 5.](#) Порядок та умови визначення потреб у зв'язку з інвалідністю встановлюються на підставі висновку медико-соціальної експертизи та з врахуванням здібностей до професійної і побутової діяльності інваліда. Види і обсяги необхідного соціального захисту інваліда надаються у вигляді індивідуальної програми медичної, соціально-трудової реабілітації і адаптації.

Індивідуальна програма реабілітації є обов'язковою для виконання державними органами, підприємствами (об'єднаннями), установами і організаціями.

[Стаття 6.](#) Захист прав, свобод і законних інтересів інвалідів забезпечується в судовому або іншому порядку, встановленому законом.

Громадянин має право в судовому порядку оскаржувати рішення органів медико-соціальної експертизи про визнання чи невизнання його інвалідом.

(Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 1000-V](#) від 03.05.2007)

Службові особи та інші громадяни, винні у порушенні прав інвалідів, визначених цим Законом, несуть встановлену законодавством матеріальну, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність.

[Стаття 7.](#) Законодавство про соціальну захищеність інвалідів в Україні складається з цього Закону та інших актів законодавства, що видаються відповідно до нього.

Органи місцевого самоврядування зобов'язані інформувати інвалідів про зміни і доповнення законодавства про соціальну захищеність інвалідів.

Нормативно-правові акти, які стосуються матеріального, соціально-побутового і медичного забезпечення інвалідів, розробляються за участю громадських організацій інвалідів.

(Статтю 7 доповнено частиною третьою згідно із Законом [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

ІІ. ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ІНВАЛІДІВ

[Стаття 8.](#) Державне управління в галузі забезпечення соціальної захищеності інвалідів здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань праці та соціальної політики, Міністерством охорони здоров'я України та органами місцевого самоврядування.

Представники республіканських громадських організацій інвалідів є членами колегій центрального органу виконавчої влади з питань праці та соціальної політики та Міністерства охорони здоров'я України.

[Стаття 9.](#) Центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики спільно з іншими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями інвалідів здійснює розробку й координацію довгострокових і короткострокових програм по реалізації державної політики щодо інвалідів та контролює їх виконання.

(Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

Центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики з урахуванням думки громадських організацій інвалідів може

входить до Кабінету Міністрів України з пропозиціями щодо вдосконалення законодавства з проблем інвалідності, сприяє розвитку співробітництва державних і громадських організацій з зарубіжними країнами в галузі соціальної захищеності інвалідів.

(Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

(Частина третя статті 9 виключено на підставі Закону [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

[Стаття 10.](#) Фінансування заходів щодо соціальної захищеності інвалідів і дітей-інвалідів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, в тому числі Фондом соціального захисту інвалідів, місцевих бюджетів, а також органами місцевого самоврядування за місцевими програмами соціального захисту окремих категорій населення за рахунок коштів місцевих бюджетів.

(Частина перша статті 10 в редакції Закону [N 107-VI](#) від 28.12.2007)

Положення про Фонд соціального захисту інвалідів затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням пропозицій всеукраїнських громадських організацій інвалідів.

(Стаття 10 в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

[Стаття 11.](#) Бюджет Фонду соціального захисту інвалідів формується за рахунок коштів державного бюджету, благодійних внесків, добровільних пожертвувань та інших надходжень.

Органи місцевого самоврядування мають право утворювати цільові фонди соціальної допомоги інвалідам, які є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету. Порядок і умови витрачання коштів цих фондів визначаються органами місцевого самоврядування з урахуванням пропозицій громадських організацій інвалідів.

(Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

(Стаття 11 в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

III. ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВАЛІДІВ

[Стаття 12.](#) Громадські організації інвалідів та спілки громадських організацій інвалідів (далі - громадські організації інвалідів) створюються з метою здійснення заходів щодо соціального захисту, реабілітації інвалідів, залучення їх до суспільно корисної діяльності, занять фізичною культурою і спортом та мають право користуватися пільгами і преференціями, передбаченими законодавством.

(Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N 200/94-ВР від 13.10.94; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

[Стаття 13.](#) Центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні надавати допомогу і сприяти громадським організаціям інвалідів в їх діяльності.

(Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

[Стаття 14.](#) Громадські організації інвалідів надають соціальні послуги, здійснюють громадський контроль за дотриманням прав інвалідів, представляють інтереси та захист прав інвалідів, створюють підприємства, які здійснюють комерційну і некомерційну господарську та іншу діяльність, не заборонену законодавством.

(Частина перша статті 14 в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Продукція підприємств і організацій громадських організацій інвалідів включається до державного замовлення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(Частина друга статті 14 в редакції Законів [N 481/96-ВР](#) від 12.11.96; [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Об'єкти капітального будівництва, які зводяться за рахунок коштів громадських організацій інвалідів, у заявленому обсязі включаються до державного замовлення.

(Частина третя статті 14 в редакції Закону [N 481/96-ВР](#) від 12.11.96)

Держава сприяє забезпеченню матеріально-технічними та іншими ресурсами виконання державних замовлень, зазначених у частинах другій та третій цієї статті.

(Статтю 14 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [N 481/96-ВР](#) від 12.11.96)

[Стаття 14-1.](#) Підприємства та організації громадських організацій інвалідів мають право на пільги із сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до законів України з питань оподаткування. Застосовувати зазначені пільги такі підприємства та організації мають право за наявності дозволу на право користування пільгами з оподаткування, який надається на квартал, півріччя, три квартали, рік міжвідомчою Комісією з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів (далі - Комісія).

Комісія є спеціально уповноваженим державним органом, створеним з метою визначення доцільності надання державної допомоги підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів у вигляді пільг з оподаткування, поворотної та безповоротної фінансової допомоги (далі - фінансової допомоги), позик, сприяння в наданні пріоритетів при розміщенні державного замовлення, у працевлаштуванні інвалідів та в інших формах, а також здійснення обліку і контролю за використанням такої допомоги.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Комісії здійснюється за рахунок Державного бюджету України.

Положення про міжвідомчу Комісію з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, типові положення про регіональні комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

До складу Комісії входять представники Міністерства праці та соціальної політики України (у тому числі Фонду соціального захисту інвалідів), Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства фінансів України (у тому числі Головного контрольно-ревізійного управління України), Міністерства економіки України, Державного комітету України по земельних ресурсах, народний депутат України - представник профільного комітету Верховної Ради України з питань соціального захисту інвалідів та представник, делегований всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів.

Співголовами Комісії за посадою є Міністр праці та соціальної політики України та голова профільного комітету Верховної Ради України з питань соціального захисту інвалідів або уповноважені ними особи.

Комісія має регіональні (територіальні) органи - комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі - регіональні комісії).

До складу регіональних комісій входять представники відповідних управлінь Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Міністерства праці та соціальної політики України (у тому числі Фонду соціального захисту інвалідів), Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства фінансів України (у тому числі Головного контрольно-ревізійного управління України), Міністерства економіки України, Державного комітету України по земельних ресурсах, представник комітету (комісії) з питань соціального захисту інвалідів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад та представник, делегований громадськими організаціями інвалідів.

Співголовами регіональних комісій є відповідно заступник Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, заступники голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та голови профільних комісій з питань соціального захисту інвалідів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад або уповноважені ними особи.

(Закон доповнено статтею 14-1 згідно із Законом [N 1926-III](#) від 13.07.2000; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

[Стаття 14-2.](#) Рішення про надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів на право користування пільгами з оподаткування, отримання позик, фінансової допомоги, дотацій приймаються Комісією та регіональними комісіями згідно з положенням, затвердженим Кабінетом Міністрів України, виходячи з техніко-економічного та соціального обґрунтування заходів, для здійснення яких використовуватимуться ці кошти.

(Частина перша статті 14-2 із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Рішення Комісії і регіональних комісій про надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів на право користування пільгами з оподаткування або відмову в наданні такого дозволу має бути вмотивованим та базуватися на аналізі соціальної значимості відповідного підприємства, організації громадської організації інвалідів та можливості працевлаштування інвалідів.

Комісія приймає рішення щодо:

надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів на право користування пільгами з оподаткування; доцільності надання підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів позик, фінансової допомоги (крім фінансової допомоги на здійснення заходів щодо фізкультурно-спортивної реабілітації, яка надається за поданням Національного комітету спорту інвалідів України), дотацій з урахуванням фінансових можливостей Фонду соціального захисту інвалідів.

(Абзац третій частини третьої статті 14-2 із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Регіональні комісії приймають рішення з питань, зазначених у частині третій цієї статті, стосовно підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, що отримали за попередній податковий рік валовий дохід в обсязі, меншому за 8400 мінімальних заробітних плат.

Комісія здійснює контроль за діяльністю регіональних комісій та вирішує спірні питання.

Порядок і критерії надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування, підстави для відмови в наданні такого дозволу та його скасування, а також порядок та умови надання позик, фінансової допомоги, дотацій підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів визначаються Кабінетом Міністрів України з урахуванням пропозицій всеукраїнських громадських організацій інвалідів.

(Частина шоста статті 14-2 із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

(Закон доповнено статтею 14-2 згідно із Законом [N 1926-III](#) від 13.07.2000; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Стаття 14-3. Рішення про скасування дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємством, організацією громадської організації інвалідів приймається Комісією в разі:

отримання заяви від громадської організації інвалідів щодо скасування зазначеного дозволу;

подання відповідних органів державної податкової служби та інших державних органів про порушення законодавства України підприємством, організацією громадської організації інвалідів;

неефективності виробничої діяльності та відсутності соціальної значимості за результатами аналізу Комісією соціально-економічних показників діяльності підприємства, організації громадської організації інвалідів;

ліквідації підприємства, організації громадської організації інвалідів.

(Закон доповнено статтею 14-3 згідно із Законом [N 1926-III](#) від 13.07.2000; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Стаття 15.

(Частина першу статті 15 виключено на підставі Закону [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

Місцеві органи громадських організацій інвалідів, а також трудові колективи їх підприємств (об'єднань), установ і організацій вправі вносити в органи місцевого самоврядування пропозиції з питань соціального захисту інвалідів.

Стаття 16. Порядок створення, діяльності і ліквідації громадських організацій інвалідів регулюється законодавством України про громадські організації, статутами цих організацій, зареєстрованими у встановленому порядку.

IV. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, ОСВІТА І ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ІНВАЛІДІВ

Стаття 17. З метою реалізації творчих і виробничих здібностей інвалідів та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації їм забезпечується право працювати на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом.

(Частина перша статті 17 в редакції Закону [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Підприємства, установи і організації за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів або за рішенням місцевої ради за рахунок власних коштів, у разі необхідності, створюють спеціальні робочі місця для працевлаштування інвалідів, здійснюючи для цього адаптацію основного і додаткового обладнання, технічного оснащення і пристосування тощо з урахуванням обмежених можливостей інваліда.

(Статтю 17 доповнено частиною згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Відмова в укладенні трудового договору або в просуванні по службі, звільнення за ініціативою адміністрації, переведення інваліда на іншу роботу без його згоди з мотивів інвалідності не допускається, за винятком випадків, коли за висновком медико-соціальної експертизи стан його здоров'я перешкоджає виконанню професійних обов'язків, загрожує здоров'ю і безпеці праці інших осіб, або продовження трудової діяльності чи зміна її характеру та обсягу загрожує погіршенню здоров'я інвалідів.

Стаття 18. Забезпечення прав інвалідів на працевлаштування та оплачувану роботу, в тому числі з умовою про виконання роботи вдома, здійснюється шляхом їх безпосереднього звернення до підприємств, установ, організацій чи до державної служби зайнятості.

Підбір робочого місця здійснюється переважно на підприємстві, де настала інвалідність, з урахуванням побажань інваліда, наявних у нього професійних навичок і знань, а також рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю, зобов'язані виділяти та створювати робочі місця для працевлаштування інвалідів, у тому числі спеціальні робочі місця, створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації і забезпечувати інші соціально-економічні гарантії, передбачені чинним законодавством, надавати державній службі зайнятості інформацію, необхідну для організації працевлаштування інвалідів, і звітувати Фонду соціального захисту інвалідів про зайнятість та працевлаштування інвалідів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Інвалідам, які не мають змоги працювати на підприємствах, в установах, організаціях, державна служба зайнятості сприяє у працевлаштуванні з умовою про виконання роботи вдома.

Інваліди можуть залучатися до оплачуваних громадських робіт за їх згодою.

(Стаття 18 в редакції Закону [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Стаття 18-1. Інвалід, який не досяг пенсійного віку, не працює, але бажає працювати, має право бути зареєстрованим у державній службі зайнятості як безробітний.

Рішення про визнання інваліда безробітним і взяття його на облік для працевлаштування приймається центром зайнятості за місцем проживання інваліда на підставі поданих ним рекомендацій МСЕК та інших передбачених законодавством документів.

Державна служба зайнятості здійснює пошук підходящої роботи відповідно до рекомендацій МСЕК, наявних у інваліда кваліфікації та знань, з урахуванням його побажань.

Державна служба зайнятості може за рахунок Фонду соціального захисту інвалідів надавати дотацію роботодавцям на створення спеціальних робочих місць для інвалідів, зареєстрованих у державній службі зайнятості, а також проводити професійну підготовку, підвищення кваліфікації і перепідготовку цієї категорії інвалідів у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України.

(Закон доповнено статтею 18-1 згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Стаття 19. Для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю, установлюється норматив робочих місць для працевлаштування інвалідів у розмірі чотирьох відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, - у кількості одного робочого місця.

Підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, самостійно розраховують кількість робочих місць для працевлаштування інвалідів відповідно до нормативу,

встановленого частиною першою цієї статті, і забезпечують працевлаштування інвалідів. При розрахунках кількість робочих місць округлюється до цілого значення.

Підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, самостійно здійснюють працевлаштування інвалідів у рахунок нормативів робочих місць виходячи з вимог статті 18 цього Закону.

У межах зазначених нормативів здійснюється також працевлаштування інвалідів унаслідок психічного розладу відповідно до Закону України ["Про психіатричну допомогу"](#).

Виконанням нормативу робочих місць у кількості, визначеній згідно з частиною першою цієї статті, вважається працевлаштування підприємством, установою, організацією, у тому числі підприємством, організацією громадських організацій інвалідів, фізичною особою, яка використовує найману працю, інвалідів, для яких це місце роботи є основним.

До виконання підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які використовують найману працю, нормативу робочих місць, визначеного згідно з частиною першою цієї статті, може бути зараховано забезпечення роботою інвалідів на підприємствах, в організаціях громадських організацій інвалідів шляхом створення господарських об'єднань підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які використовують найману працю, та підприємствами, організаціями громадських організацій інвалідів з метою координації виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

[Порядок реєстрації у Фонді соціального захисту інвалідів, його відділеннях, строки подання йому звітів про зайнятість та працевлаштування інвалідів, зарахування кількості робочих місць для працевлаштування інвалідів, контролю за виконанням нормативів робочих місць та перевірки підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю, щодо їх реєстрації у Фонді соціального захисту інвалідів, його відділеннях, подачі щорічного звіту та сплати ними адміністративно-господарських санкцій, а також надання державній службі зайнятості інформації, необхідної для організації працевлаштування інвалідів, визначаються Кабінетом Міністрів України.](#)

Відділення Фонду соціального захисту інвалідів з метою контролю за виконанням нормативу робочих місць, передбаченого частиною першою цієї статті, мають право в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України, здійснювати перевірки підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю, щодо реєстрації у Фонді соціального захисту інвалідів, подачі ними звітів про зайнятість та працевлаштування інвалідів, виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, у тому числі шляхом зарахування, та сплати ними адміністративно-господарських санкцій.

Підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, в яких за основним місцем роботи працює 8 і більше осіб, реєструються у відповідних відділеннях Фонду соціального захисту інвалідів за своїм місцезнаходженням і щороку подають цим відділенням звіт про зайнятість та працевлаштування інвалідів.

Керівники підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, у разі незабезпечення виконання нормативів робочих місць для працевлаштування інвалідів, неподання Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів несуть відповідальність у встановленому законом порядку.

Норматив робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, порядок його встановлення визначаються виключно цим Законом. Якщо іншими законами встановлюються нормативи робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, або порядок їх встановлення, відмінні від зазначених у цьому Законі, застосовуються положення цього Закону.

(Стаття 19 в редакції Законів [N 204/94-ВР](#) від 14.10.94, [N 2606-III](#) від 05.07.2001; із змінами, внесеними згідно із Законами [N 910-IV](#) від 05.06.2003, [N 1771-IV](#) від 15.06.2004, [N 2602-IV](#) від 31.05.2005; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005) (Дію статті 20 зупинено на 2006 рік в частині сплати бюджетними установами штрафних санкцій згідно із Законом [N 3235-IV](#) від 20.12.2005)

[Стаття 20.](#) Підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, де середньооблікова чисельність працюючих інвалідів менша, ніж встановлено нормативом, передбаченим статтею 19 цього Закону, щороку сплачують відповідним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів адміністративно-господарські санкції, сума яких визначається в розмірі середньої річної заробітної плати на відповідному підприємстві, установі, організації, у тому числі підприємстві, організації громадських організацій інвалідів, фізичної особи, яка використовує найману працю, за кожне робоче місце, призначене для працевлаштування інваліда і не зайняте інвалідом. Для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, на яких працює від 8 до 15 осіб, розмір адміністративно-господарських санкцій за робоче місце, призначене для працевлаштування інваліда і не зайняте інвалідом, визначається в розмірі половини середньої річної заробітної плати на відповідному підприємстві, в установі, організації, у тому числі підприємстві, організації громадських організацій інвалідів, у фізичної особи, яка використовує найману працю. Положення цієї частини не поширюється на підприємства, установи і організації, що повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

(Частина перша статті 20 із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

Порушення термінів сплати адміністративно-господарських санкцій тягне за собою нарахування пені. Пеня обчислюється виходячи з 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент сплати, нарахованої на повну суму недоїмки за весь її строк.

Сплату адміністративно-господарських санкцій і пені підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, проводять відповідно до закону за рахунок прибутку, який залишається в їх розпорядженні після сплати всіх податків і зборів (обов'язкових платежів).

Адміністративно-господарські санкції розраховуються та сплачуються підприємствами, установами, організаціями, у тому числі підприємствами, організаціями громадських організацій інвалідів, фізичними особами, зазначеними в частині першій цієї статті, самостійно в строк до 15 квітня року, наступного за роком, в якому відбулося порушення нормативу, встановленого частиною першою статті 19 цього Закону. При цьому до правовідносин із стягнення адміністративно-господарських санкцій, передбачених цим Законом, не застосовуються строки, визначені статтею [250 Господарського кодексу України](#).

У разі несплати адміністративно-господарських санкцій або пені чи неможливості їх сплати за рішенням господарського суду їх стягнення в примусовому порядку може бути звернено на майно підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичної особи, яка використовує найману працю, в порядку, передбаченому законом.

Суми адміністративно-господарських санкцій і пені, що надійшли до державного бюджету, використовуються Фондом соціального захисту інвалідів на:

фінансування цим Фондом заходів, які здійснюються центральними органами виконавчої влади та підпорядкованими їм установами, у тому числі спеціалізованими, і підприємствами, організаціями громадських організацій інвалідів, щодо соціальної, трудової, фізкультурно-спортивної (за поданням Національного комітету спорту інвалідів України) та професійної реабілітації інвалідів;

надання підприємствам, установам, організаціям, у тому числі підприємствам, організаціям громадських організацій інвалідів, фізичним особам, які використовують найману працю, цільової позики (на поворотній основі з терміном повернення до трьох років) на створення робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, у межах коштів, передбачених на зазначені потреби у відповідному році. Цільові позики підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів надаються лише за наявності відповідного рішення Комісії; фінансування витрат на професійне навчання непрацюючих інвалідів, у тому числі за направленням державної служби зайнятості, на

професійне навчання інвалідів із числа випускників спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), загальноосвітніх санаторних шкіл (шкіл-інтернатів), загальноосвітніх навчальних закладів на спеціалізованих робочих місцях підприємств, організацій інвалідів; надання фінансової допомоги на здійснення заходів соціальної, трудової, фізкультурно-спортивної (за поданням Національного комітету спорту інвалідів України) та професійної реабілітації інвалідів (відновлення працездатності шляхом забезпечення інваліда технічними реабілітаційними засобами, створення умов для занять фізичною культурою і спортом, оплата навчання та перекваліфікації, створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов згідно з індивідуальною програмою реабілітації інваліда, випуск для інвалідів спеціальної літератури та аудіозаписів для їх професійної підготовки), працевлаштування інвалідів шляхом створення робочих місць, у тому числі спеціальних робочих місць, а також надання фінансової допомоги на технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування на них інвалідів та на технічне переоснащення виробництва підприємств, організацій громадських організацій інвалідів з метою створення додаткових робочих місць і працевлаштування на них інвалідів. Фінансова допомога надається лише за наявності відповідного рішення Комісії;

надання підприємствам, установам, організаціям, у тому числі підприємствам, організаціям громадських організацій інвалідів, фізичним особам, які використовують найману працю, дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні або такі, що шукають роботу. Дотації надаються лише за наявності відповідного рішення Комісії; (Частина шоста статті 20 доповнено абзацом шостим згідно з Законом [N 3483-IV](#) від 23.02.2006)

на функціонування всеукраїнських, державних, міжрегіональних центрів професійної реабілітації інвалідів і державних та обласних центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

(Частина шоста статті 20 доповнено абзацом сьомим згідно з Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007)

У разі нецільового використання фінансової допомоги, позики або їх частин підприємствами, установами, організаціями, у тому числі підприємствами, організаціями громадських організацій інвалідів, фізичними особами, які використовують найману працю, або створення ними робочих місць для працевлаштування інвалідів у меншій кількості, ніж передбачалось умовами надання позики чи поворотної фінансової допомоги, відповідна сума цих коштів, проіндексована з урахуванням рівня інфляції, підлягає поверненню до державного бюджету на підставі відповідного рішення Фонду соціального захисту інвалідів та Комісії (у межах її повноважень).

[Порядок сплати адміністративно-господарських санкцій і пені до відділень Фонду соціального захисту інвалідів, їх акумуляції, обліку, а також з урахуванням пропозицій всеукраїнських громадських організацій інвалідів - використання цих коштів затверджується Кабінетом Міністрів України.](#)

Спори, що виникають із правовідносин за статтями 19, 20 цього Закону, вирішуються Фондом соціального захисту інвалідів або в судовому порядку.

Фонд соціального захисту інвалідів, його відділення мають право захищати свої права та законні інтереси, у тому числі в суді.

(Стаття 20 в редакції Законів [N 204/94-ВР](#) від 14.10.94, [N 2606-III](#) від 05.07.2001; із змінами, внесеними згідно із Законами [N 1344-IV](#) від 27.11.2003, [N 1771-IV](#) від 15.06.2004, [N 2285-IV](#) від 23.12.2004, [N 2505-IV](#) від 25.03.2005, [N 2602-IV](#) від 31.05.2005; в редакції Закону [N 2960-IV](#) від 06.10.2005)

Стаття 21. Держава гарантує інвалідам дошкільне виховання, здобуття освіти на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям.

Дошкільне виховання, навчання інвалідів здійснюється в загальних або спеціальних дошкільних та навчальних закладах.

Професійна підготовка або перепідготовка інвалідів здійснюється з урахуванням медичних показань і протипоказань для наступної трудової діяльності. Вибір форм і методів професійної підготовки провадиться згідно з висновками медико-соціальної експертизи.

При навчанні, професійній підготовці або перепідготовці інвалідів поряд із загальними допускається застосування альтернативних форм навчання.

Обдаровані діти-інваліди мають право на безплатне навчання музики, образотворчого, художньо-прикладного мистецтва у загальних навчальних закладах або спеціальних позашкільних навчальних закладах.

Стаття 22. У разі складення вступних іспитів (вступних випробувань) з позитивним результатом до вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації зараховуються поза конкурсом діти-інваліди та інваліди першої і другої груп, яким не протипоказане навчання за обраною спеціальністю, до професійно-технічних навчальних закладів - діти-інваліди та інваліди, яким не протипоказане навчання за обраною професією (спеціальністю) та спеціалізацією.

За інших рівних умов переважне право на зарахування до вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладів мають інваліди та діти з малозабезпечених сімей, у яких:

обидва батьки є інвалідами;

один з батьків - інвалід, а інший помер;

одинок матір з числа інвалідів;

батько - інвалід, який виховує дитину без матері.

Під час навчання зазначеним категоріям громадян стипендія та пенсія (державна соціальна допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам) виплачуються в повному розмірі.

(Стаття 22 в редакції Законів [N 232-IV](#) від 21.11.2002, [N 1000-V](#) від 03.05.2007)

Стаття 23. Державою визнається дактильно-жестова мова як засіб міжособового спілкування, а також як засіб навчання інвалідів з вадами слуху.

Правовий статус та сфера застосування дактильно-жестової мови визначаються законодавством України.

Інвалідам по слуху забезпечується доступ до засобів масової інформації шляхом титрування та здійснення сурдоперекладу на дактильно-жестову мову глухих інформаційних і тематичних телепрограм, кіно-, відеофільмів у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

(Стаття 23 в редакції Закону [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Стаття 24. Після закінчення навчального закладу інвалідам надається право вибору місця роботи з наявних варіантів або надається за їх бажанням право вільного працевлаштування.

При відмові у прийнятті на роботу, ненаданні роботи за спеціальністю інваліду, направленому за розподілом після закінчення навчального закладу, або при недодержанні інших умов трудового договору і законодавства про працю адміністрація підприємства (об'єднання), установи і організації відшкодовує витрати на його проїзд до місця роботи і назад до місця постійного проживання, а також витрати на проїзд супровідника, якщо він є необхідним.

Стаття 25. Адміністрація підприємств (об'єднань), установ і організацій (незалежно від форм власності і господарювання) зобов'язана створювати безпечні і не шкідливі для здоров'я умови праці, вживати заходів, спрямованих на запобігання інвалідності, на відновлення працездатності інвалідів.

За інвалідами внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, які проходять професійну реабілітацію, у тому числі професійну підготовку і перепідготовку згідно з індивідуальною програмою реабілітації, якщо з моменту встановлення інвалідності минуло не більше року, зберігається середній заробіток за попереднім місцем роботи із зарахуванням пенсії по інвалідності протягом строку, передбаченого програмою. У таких випадках відшкодування витрат з урахуванням сплачених сум пенсій здійснюється підприємством (об'єднанням), установою і організацією, у період роботи на яких настала інвалідність.

V. СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ БЕЗПЕРЕШКОДНОГО ДОСТУПУ ІНВАЛІДІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Стаття 26. Органи державної влади, підприємства (об'єднання), установи і організації (незалежно від форм власності і господарювання) зобов'язані створювати умови для безперешкодного доступу інвалідів до жилих, громадських і виробничих будинків, споруд, громадського транспорту, для вільного пересування в населених пунктах.

(Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

Стаття 27. Планівка і забудова населених пунктів, формування жилих районів, розробка проектних рішень, будівництво і реконструкція будинків, споруд та їх комплексів без пристосування для використання інвалідами не допускається.

У тих випадках, коли з об'єктивних причин неможливо пристосувати для інвалідів діючі об'єкти, за рішенням органів місцевого самоврядування за участю відповідних підприємств (об'єднань), установ і організацій створюються інші сприятливі умови життєдіяльності інвалідів, зокрема, будівництво спеціальних об'єктів.

Фінансування зазначених заходів здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, а також підприємств (об'єднань), установ і організацій, які не мають можливості пристосувати свої об'єкти для інвалідів.

Стаття 28. Підприємства та організації, що здійснюють транспортне обслуговування населення, зобов'язані забезпечити спеціальне обладнання транспортних засобів, вокзалів, аеропортів та інших об'єктів, яке б дало змогу інвалідам безперешкодно користуватися їх послугами.

У тих випадках, коли діючі транспортні засоби не можуть бути пристосовані для використання інвалідами, органи місцевого самоврядування створюють інші можливості для їх пересування.

При проектуванні і створенні нових засобів пересування, реконструкції і будівництві аеропортів, залізничних вокзалів і автовокзалів, морських і річкових портів обов'язково передбачається можливість їх використання інвалідами.

Стаття 29. Інваліди забезпечуються житлом у порядку і на умовах, передбачених чинним законодавством і з урахуванням положень цього Закону.

Інваліди та сім'ї, в яких є діти-інваліди, мають переважне право на поліпшення житлових умов в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Стаття 30. Жилі приміщення, займані інвалідами або сім'ями, у складі яких вони є, під'їзди, сходові площадки будинків, в яких мешкають інваліди, мають бути обладнані спеціальними засобами і пристосуваннями відповідно до індивідуальної програми реабілітації, а також телефонним зв'язком.

Обладнання зазначених жилих приміщень здійснюється органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями, у віданні яких знаходиться житловий фонд.

Обладнання індивідуальних жилих будинків, в яких проживають інваліди, здійснюється підприємствами, установами і організаціями, з вини яких настала інвалідність, а в інших випадках - відповідними органами місцевого самоврядування.

У разі невідповідності житла інваліда вимогам, визначеним висновком медико-соціальної експертизи, і неможливості його пристосування до потреб інваліда може провадитись заміна жилої площі.

Органи місцевого самоврядування забезпечують виділення земельних ділянок інвалідам із захворюваннями опорно-рухового апарату під будівництво гаражів для автомобілів з ручним керуванням поблизу місця їх проживання.

Стаття 31. Виконавчі комітети органів місцевого самоврядування не можуть вилучати частину жилої площі, збудованої за рахунок коштів громадських організацій інвалідів, у тому числі господарським способом або з залученням їх коштів в порядку пайової участі.

Стаття 32. Інваліди, влаштовані в будинки-інтернати або в інші установи соціальної допомоги, мають право на збереження за ними жилої площі протягом 12 місяців. При більш тривалих строках звільнена жила площа передається для задоволення потреб у житлі іншим інвалідам, які потребують поліпшення житлових умов.

Стаття 33. Діти-інваліди, що не мають батьків або батьки яких позбавлені батьківських прав і проживають у державних або в інших соціальних установах, після досягнення повноліття мають право на позачергове одержання житла і матеріальну допомогу на його благоустрій, якщо за висновком медико-соціальної експертизи вони можуть здійснювати самообслуговування і вести самостійний спосіб життя.

Стаття 34. Місцеві органи державної влади зобов'язані забезпечувати інвалідам необхідні умови для вільного доступу і користування культурно-видовищними закладами і спортивними спорудами, для занять фізкультурою і спортом, а також забезпечувати надання спеціального спортивного інвентаря.

(Частина перша статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 860-IV](#) від 22.05.2003)

Інваліди користуються переліченими послугами безплатно або на пільгових умовах згідно з рішеннями органів місцевого самоврядування за участю громадських організацій інвалідів.

Стаття 35. Інваліди забезпечуються засобами спілкування, що полегшують їх взаємодію між собою та з іншими категоріями населення.

Порядок і умови такого забезпечення передбачаються місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування за участю громадських організацій інвалідів.

Інваліди першої та другої груп мають право на позачергове і пільгове встановлення квартирних телефонів за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів. Порядок і умови встановлення телефонів інвалідам визначаються Кабінетом Міністрів України з урахуванням пропозицій всеукраїнських громадських організацій інвалідів.

Інвалідам першої, другої груп і сім'ям, у складі яких є два або більше інвалідів, оплата послуг електров'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів за почасовим (похвилинним, посекундним) обліком їх тривалості встановлюється тільки за їх згодою.

Інвалідам першої, другої груп по зору надається право безплатного користування радіотрансляційною точкою.

Держава здійснює підтримку засобів масової інформації, видавництва, підприємств та організацій, які випускають спеціальну літературу, звукову та відеопродукцію для інвалідів.

При розробці, виробництві та встановленні засобів зв'язку та інформації враховуються можливості їх використання інвалідами.

Інвалідам по слуху послуги із сурдоперекладу та сурдотехніка надаються відповідно до Закону України "[Про соціальні послуги](#)" в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

(Стаття 35 в редакції Закону [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

VI. МАТЕРІАЛЬНЕ, СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВЕ І МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВАЛІДІВ

Стаття 36. Матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення інвалідів здійснюється у вигляді грошових виплат (пенсій, допомог, одноразових виплат), забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, включаючи друковані видання із спеціальним шрифтом, звукопідсилюючу апаратуру та аналізатори, а також шляхом надання послуг по медичній, соціальній, трудовій і професійній реабілітації, побутовому та торговельному обслуговуванню.

(Стаття 36 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Стаття 37. Види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги інвалідам визначаються органами медико-соціальної експертизи в індивідуальній програмі реабілітації. Допомога подається за рахунок коштів фонду соціального захисту інвалідів.

Стаття 38. Послуги з соціально-побутового і медичного обслуговування, технічні та інші засоби (протезно-ортопедичні вироби, ортопедичне взуття, засоби пересування, у тому числі крісла-коляски з електроприводом, автомобілі, індивідуальні пристрої, протези очей, зубів, щелеп, окуляри, слухові і голосоутворювальні апарати, сурдотехнічні засоби, мобільні телефони та факси для письмового спілкування, ендопротези, сечо- та калоприймачі тощо) надаються інвалідам та дітям-інвалідам безплатно або на пільгових умовах за наявності відповідного медичного висновку.

Інваліди, які отримують пенсію, що не перевищує мінімального розміру пенсії, або державну соціальну допомогу, призначену замість пенсії,

діти-інваліди мають право на безплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування.

Інваліди першої і другої груп мають право при амбулаторному лікуванні на придбання лікарських засобів за рецептами лікарів з оплатою 50 відсотків їх вартості.

Інваліди і діти-інваліди за наявності медичних показань мають право на безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками.

Порядок забезпечення інвалідів і дітей-інвалідів лікарськими, технічними та іншими засобами, санаторно-курортними путівками визначає Кабінет Міністрів України.

(Стаття 38 в редакції Закону [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Стаття 38-1. Транспортне обслуговування інвалідів здійснюється на пільгових умовах.

Інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжувачого), мають право на безплатний проїзд у пасажирському міському транспорті (крім метрополітену і таксі), а також всіма видами приміського транспорту.

Діти-інваліди та інваліди першої, другої груп по зору і з ураженням опорно-рухового апарату та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів зазначених категорій (не більше одного супроводжувачого), мають право на безплатний проїзд також у метро.

Інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів (не більше однієї особи, яка супроводжує інваліда або дитину-інваліда), мають право на 50-відсоткову знижку вартості проїзду на внутрішніх лініях (маршрутах) повітряного, залізничного, річкового та автомобільного транспорту в період з 1 жовтня по 15 травня.

Пільгове перевезення інвалідів здійснюють усі підприємства транспорту незалежно від форми власності та підпорядкування відповідно до Закону України "Про транспорт".

Категорії інвалідів та дітей-інвалідів і порядок їх транспортного обслуговування на пільгових умовах визначає Кабінет Міністрів України.

Пільговий проїзд, передбачений статтею 38-1 надається за умови, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищував величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, збільшену на коефіцієнт 1,1 у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

(Статтю 38-1 доповнено частиною сьомою згідно з Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007) (Закон доповнено статтею 38-1 згідно із Законом [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Стаття 38-2. Пільги, передбачені цим Законом, зберігаються за інвалідами та дітьми-інвалідами незалежно від виду виплачуваної пенсії або допомоги, призначеної замість пенсії.

У випадках, коли іншими нормативно-правовими актами передбачені норми, що підвищують встановлений цим Законом рівень соціального захисту інвалідів, застосовуються положення тих нормативно-правових актів, які визначають найбільший рівень соціального захисту інвалідів.

Якщо інвалід має право на одну і ту ж пільгу за цим Законом і одночасно за іншим нормативно-правовим актом, пільга йому надається лише за одним з них за його вибором (незалежно від підстави встановлення пільги).

(Закон доповнено статтею 38-2 згідно із Законом [N 1773-IV](#) від 15.06.2004)

Стаття 39. Інвалід має право вибору конкретного виду соціальної допомоги.

Інвалід може відмовитися від того чи іншого виду соціальної допомоги, якщо вона не повною мірою відповідає його потребам. У такому разі інвалід вправі самостійно вирішувати питання про забезпечення себе конкретним видом допомоги за рахунок власних коштів з урахуванням компенсації вартості аналогічного виду соціальної допомоги, що подається державним органом.

Стаття 40. Конкретні умови і порядок пенсійного забезпечення і надання допомоги та інших соціальних послуг визначаються законодавством про пенсійне забезпечення в Україні і рішеннями Уряду України з відповідних питань.

Стаття 41. Підприємствам та організаціям, що спеціалізуються на виробництві товарів, протезно-ортопедичних виробів та виробів фізкультурно-спортивного призначення, спеціальних технічних засобів і пристосувань для інвалідів, встановлюються пільги по оподаткуванню в порядку і на умовах, встановлених законодавством України.

(Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 200/94-ВР](#) від 13.10.94)

Голова Верховної Ради України Л. КРАВЧУК

м. Київ, 21 березня 1991 року

N 875-XII